

“We kunnen tot in de eeuwigheid resistente iepklonen aanplanten”

Reactie op uitspraak over de resistentie van *Ulmus* ‘New Horizon’ in BZZ van dit jaar

In het 2e nummer van *Boomzorg* van dit jaar stond -naast een uiteenzetting van de historie van het Nederlandse iepen-onderzoek- een verslag van een rondwandeling door het nieuw aangelegde iepenarboretum aan Het IJ in Amsterdam. In het arboretum-artikel wordt enkele malen de kloon *Ulmus* ‘New Horizon’ genoemd. Door een wat ongelukkige zinsconstructie lijkt het in het artikel net of ‘New Horizon’ een matig resistente kloon is. Dat behoeft toch wel correctie.

Auteur: Ronnie NijBoer

Het iepenarboretum toont zich inmiddels in haar volle pracht. Van een afstand vallen vooral de geelbladige bomen *Ulmus glabra* ‘Lutescens’ op. In een bootje dobberend over het IJ, op een zonnige zomerdag zoals we ze dit jaar veel hebben genoten, wordt het oog er als vanzelf getrokken. Prachtige accentbomen. In het arboretum staan

alle bekende klonen van Hans Heybroek, maar staat ook een aantal klonen uit de Amerikaanse onderzoeksprojecten van diens collegae Eugene Smalley (Universiteit van Madison, Wisconsin) en Allen Townsend (United States National Arboretum). Daarnaast nog een keur aan minder resistente iepen, want daar zijn ze in Amsterdam

niet al te angstig voor. Daar is ook geen reden toe, het goed georganiseerde iepziektebeleid in de hoofdstad zorgt immers voor een geringe ziektedruk.

Ulmus ‘New Horizon’

In het eerder verschenen artikel in dit vakblad lijkt

niveau. Maar ook in latere vergelijkingsproeven in de Verenigde Staten, in Duitsland en Frankrijk draaide 'New Horizon' altijd mee in de top. Nou ben ik niet alwetend en het kan natuurlijk zijn dat deze kloon in bepaalde onderzoeken een matige resistentie liet zien, maar dergelijke rapportages ben ik nooit tegen gekomen.

Kloon met wél matig resistentieniveau

Van Smalley's uitgegeven iepen is er eigenlijk maar één kloon met een matig resistentieniveau: Ulmus 'Regal'. Met een Gronings cynisme: "Da's zeker d'eerste die hai moakt hêt?". Inderdaad, het was één van zijn eerst geselecteerde resistentie klonen. Grappig genoeg is 'Regal' een zaailing uit een in 1960 door Heijbroek toegezonden pakket iepenzaden, waarmee Smalley een snelle start kon geven aan zijn eigen veredelingsprogramma. 'Regal is een derde- generatie-iep met als ouders: kloon 274 ('Commelin') x kloon 215, oftewel ('Vegeta' x minor 1) x (pumila var. arborea x 'Hoersholmiensis').

de Ulmus 'New Horizon' beschreven alsof het een matig resistente kloon is. Deze kloon W-917 uit het resistentie-veredelingsproject van Wisconsin is echter één van de meest getoetste hoog-resistente klonen en dat is van belang, want 'één bewijs is geen bewijs'. Professor Smalley selecteerde zijn klonen uiteraard juist op een hoog resistentie-

Op dit moment nadert de resistentie-vergelijkingstoets van Jelle Hiemstra (PPO) haar voltooiing. Eind 2010, of begin 2011 volgt de rapportage van de bevindingen uit deze proef, waarin de resistentie van maar liefst 30 verschillende iepenklonen met elkaar kan worden vergeleken.

Het lijkt me wijs om Hiemstra's conclusies straks goed te bestuderen. Inmiddels wordt Ulmus 'New Horizon' in Europa ruim 10 jaar gekweekt en aangeplant. Van de meer dan 20.000 aangeplante bomen, van Belfast tot Wenen en van Madrid tot Göteborg is er geen enkele gestorven aan de gevolgen van de iepziekte. Nou zegt 10 à 15 jaar op een iepenleven misschien niet zoveel, maar het niveau van resistentie van een iepenkloon blijft van wieg tot graf gelijk.

Derde iepziekteschimmel?

Tenzij..... we te maken krijgen met een nog agressievere iepziekte-schimmel! Tot nog toe lijkt het daar gelukkig niet op. Hardnekkig blijft het verhaal hangen dat de milde schimmel 'gemu-teerd' is tot een agressievere vorm. Dat is echter niet juist. De milde en agressieve zijn -onafhankelijk van elkaar- gegroeid uit één 'oer'schimmel. Waarschijnlijk door geografische scheiding, zoals de beroemde vinkjes-varianten van Darwin op de verschillende Galapagos-eilanden.

Volgens de Engelse fytopatholoog Clive Brasier wijzen de laatste onderzoeken naar de Japanse archipel als thuisbasis van de iepziekte-schimmels. Van daaruit kwam de milde Ophiostoma ulmi rond 1915 Europa binnen, ergens in de regio Noord-Frankrijk/Belgie/

Zuid-Nederland, om zich in rap tempo over het continent te verspreiden. Van de agressievere *Ophiostoma novo-ulmi* bestaan weer twee varianten, de subsp. *novo-ulmi* en de subsp. *americana*. De eerste kwam over land en trok vanaf de jaren '40 vanuit het Zwarte Zee-gebied westwaarts om in de jaren '70 Nederland te bereiken. De tweede belandde in de jaren '40 in de Verenigde Staten en kwam met geïmporteerde iepenstammen eind jaren '60 mee naar Engeland, vanwaar ze zich oostwaarts door Europa verspreidde. Inmiddels heeft de milde schimmel van de eerste iepziektiegolf bijna geheel plaats gemaakt voor de agressievere vormen en hebben de 'oostelijke' en 'westelijke' agressievere varianten elkaar op veel plaatsen ontmoet. Eén van de eerste overlappingsgebieden was Limburg. Hier ontdekten fytopathologen al in 1983 hybriden, ontstaan uit de twee varianten. De vrees dat uit de krui-

singsproducten van deze drie vormen een nieuwe monster-iepziekte zou ontstaan, is gelukkig niet uitgekomen. Alle hybriden met de milde *O. ulmi* in het genenpakket zijn geen lang leven beschoren en zijn eveneens vrij mild en van alle tot nog toe onderzochte hybriden tussen de beide agressieve subspecies (naast de Limburgse ook Italiaanse en diverse Oost-Europese), bleek er niet één significant agressiever dan de agressiefste ouder (de westelijke variant subsp. *americana*). Het ziet er dan ook naar uit dat we met een gerust hart 'tot in de eeuwigheid' onze huidige resistente iepenklonen kunnen planten, zonder dat we er bang voor hoeven zijn dat ze aan de iepziekte ten prooi vallen.

Ronnie Bijboer